

Недавно је одржана прослава 20 година (обнове) независности Црне Горе. Двадесет година је прошло од референдума одржаног 21. маја 2006. године, на коме су грађани ЦГ изгласали независност и када је ЦГ изашла из државе која се звала Државна заједница Србије и Црна Горе. С тим у вези, организовано је много прослава, телевизијских емисија и “округлих столова”, доминантно у ЦГ.

У Србији је овај датум, што и није тако лоше, прошао “испод радара”, односно није био међу централним политичким питањима. Било је неколико јавних реакција, потом, изјава председника Александра Вучића да неће ићи на прославу у ЦГ и његов текст упућен грађанима ЦГ (1) и два документарна филма - то је сасвим адекватна реакција на тај, по неким срећан по другима тужан, датум српске историје. Овај текст говори о филму *Референдум - прича о измишљеној слободи*

(2) (3)

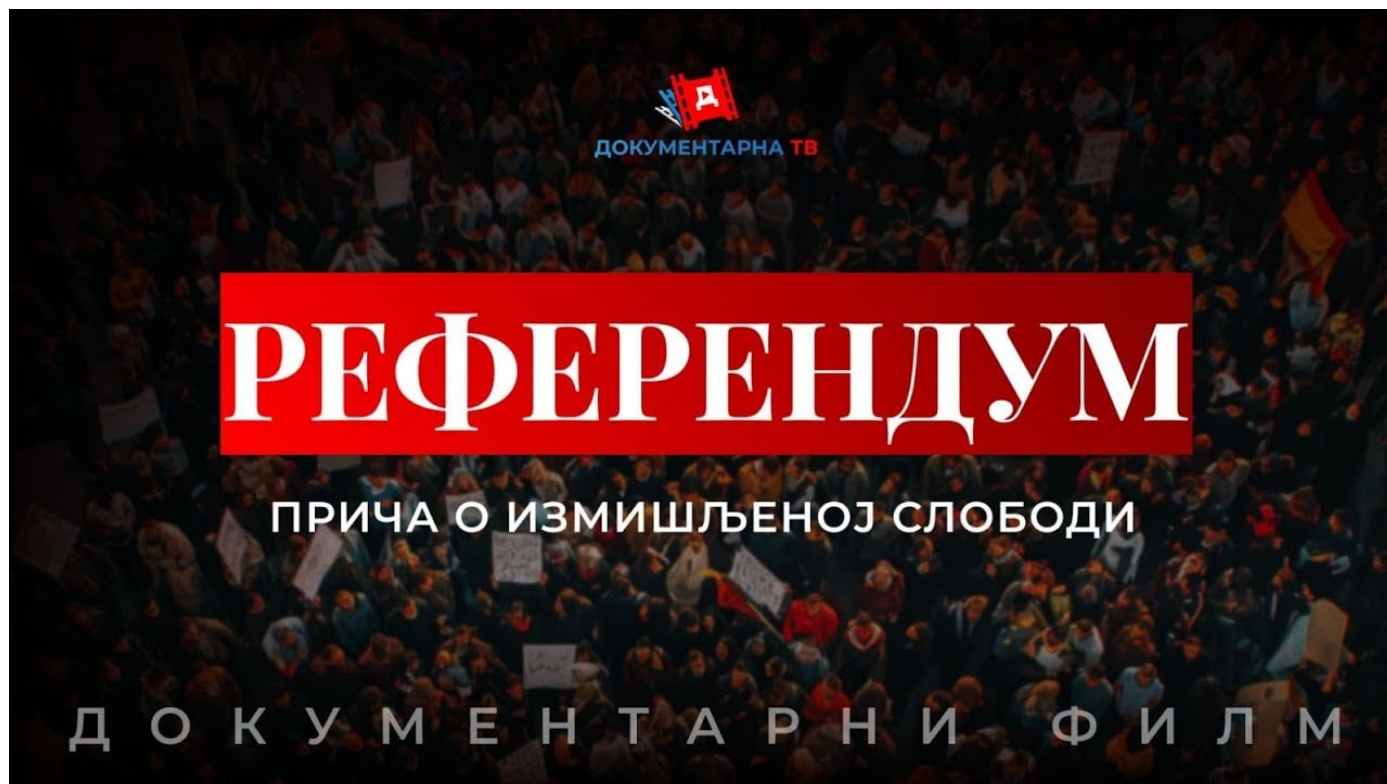
, који је снимио

Центар за друштвену стабилност

из Новог Сада

(4)

. Филм који је снимила релативно непозната невладина организација, изазвао је у ЦГ лавину доминантно негативних коментара.

Епизода “Машане - направи пријелаз у своме мозгу” ми је била позната, али нисам детаљно освестио ту важну референдумску причу о куповини гласова. Историја је отишла својим правцем, али је важно да ове ствари знамо и памтимо. Тема овог филма је управо тај “пријелаз у мозгу” црногорског човека

Претпостављајући да добро познајем проблематику филма, из других извора и дугогодишњег бављења темом распада Југославије, “прескочио” сам његово гледање приликом сазнања да се такав медијски производ појавио. Мотив да ипак погледам филм била је ујдурма коју је његово појављивање изазвало, пре свега у ЦГ. Намера ми је била да видим шта је то толико негативно приказано тамо, па је изазвало шок дела јавности и кажњавање два медија која су филм приказала у ЦГ. **(5)** Овај текст има за циљ да образложи ту напету ситуацију.

Хладни ходници српске историје

Филм *Референдум - прича о измишљеној слободи* је сасвим солидан, чак и врло добар у фактографском, хронолошком и информативном смислу, у њему се износи много докумената, чињеница, појмова, догађаја, датума и процената, које ми, услед “убрзања историје”, потискујемо и заборављамо. А добро је да их се повремено подсећамо.

Понављање је мајка знања, али и пропаганде, популизма и креирања идентитета, то не треба да заборавимо. Не каже се без разлога да сто пута поновљена лаж постаје истина.

Већину података и информација изнетих у филму сам познавао, али сам, на пример, први пут сазнао за Мирослава Хаџића, професора који је учествовао у писању Устава Државне заједнице Србије и Црне Горе, на штету Србије. Друго, нисам знао за тако велики политички и социолошки значај избора песме за Евровизију из марта. 2006, одржаног током референдумске кампање. Скандирање “Лопови” из Сава центра подсећа на фреквентну крилатицу “Мило лопове”, из периода након осамостаљења и успостављања приватне државе Црне Горе. **Епизода “Машане - направи пријелаз у своме мозгу” ми је била позната, али нисам детаљно освестио ту важну референдумску причу о куповини гласова. Историја је отишла својим правцем, али је важно да ове ствари знамо и памтимо. Тема овог филма је управо тај “пријелаз у мозгу” црногорског човека.**

Пише: Петар Гордић
понедељак, 20 јул 2026 08:58

Поред мноштва хронолошки поређаних чињеница, друга добра страна филма је њихова исправна контекстуализација. Све што је речено, посматрано је у контексту распада Југославије и геополитичких околности. Поменути су сви релевантни домаћи и страни учесници, аспекти и домени референдума (екомонија, шверц, идентитет, унутрашња и спољна политика). Интервјуисани су бројни релевантни саговорници из Србије и ЦГ, али није позван ниједан коментатор са “друге стране”, неко ко другачије види догађаје и процесе.

Поред наведеног, постоје и други недостаци овог филма. Филм не би изгубио ништа од своје суштине, да се у њему није нашло неколико спорних делова. На пример, кратка инсинуација о демографској експлозији на Цетињу, након италијанске окупације 1941-1943, на самом почетку филма, потпуно је беспотребна и контрапродуктивна, чак иако је чињенично утемељена, а не знам да ли је. О томе се не прича, то је изношење прљавог веша, то није “витешки”, ако нам је уште остало нешто од тог витешког у националном коду.

Друго, помињање “сексуалних корисника молдавске држављанке” је дегутантно и непотребно. Више је у функцији блаћења Мила Ђукановића и његових сарадника, него рационалне и реалне критике поменуте особе, за шта је изнето много релевантних чињеница. Треће, помињање Војислава Коштунице у изразито негативном “нисам обавештен” контексту је блјутаво и безобразно. Јесте Коштуница био неснађен, јесте “београдска идеолошка геронтологија” (Коштуница и његов идеолошки отац академик Добрица Ћосић и Тадић и његов биолошки отац и академик Љубомир Тадић) закаснила и недорасла тој историјској ситуацији, али немојте блатити Коштуницу преко сваке мере. Четврто, нисам могао, а да не приметим накнадну памет Николе Селаковића, који у филму износи мноштво утемељених и истинитих теза, а пре коју годину је говорио на конгресу ДПС-а како се диви тој партији и њеном председнику Милу Ђукановићу, јер је то партија од које се може учити **(6)**. Научили су СНС-овци од ДПС-а о криминалу и корупцији, а данас критикују њихов национални инжињеринг, да (не) кажем национални криминал. Пети утисак о “испијању дојча у Кнезу и шетњи Калишем” (на крају филма), сведочи да аутори филма, иако су доста тога добро посложили, све знају и ништа не разумеју. Ти који су одвојили Црну Гору од Србије данас пију дојч у Сарајеву и Загребу, своју децу школују тамо, Београд им више није занимљив, иако су се многи школовали у њему.

Од “утисака ван листе” издвајам малог сина Блажа у Миловом крилу на неком митингу 90-их и некакав лични жал за временом мог детињства, које сам тих 90-их година у Србији живео. Жал за најгорим временом мог народа и најбољим временом мог живота,

у коме ми је покојни деда објашњавао политичке односе и феномене. Други “утисак ван листе” је жал што Ћинђић није преживео 2003. године, јер би он боље одиграо ту “црногорску партију” историје српског народа. **Двеиљадите су нам испале горе од деведесетих!** У једном другом филму о

референдуму, оном у продукцији РТС-а (“*ЦГ и Србија - раздвојена фамилија*”

)

(7)
, приказан је снимак како Драгољуб Мићуновић изговара следећу реченицу “Проглашавам уставну повељу државне заједнице Србија и Црна Гора.” Ово је и дан данас мука “сварити”. Хегелијански кринц, да се тако изразим. У овој “болесној” правној синтагми садржано је сво мрцварење тог последњег периода у распаду СФРЈ. **Ствари су биле сазреле за раздвајање Србије и Црне Горе, али већина људи у обе државе није очекивала да Црна Гора постане АнтиСрбија, што се на идеолошкој равни десило или боље речено још увек се дешава. Црна Гора је веома слична Србији, скоро па пресликана, иако има неких особености. Црна Гора није исто што и Србија, али не мора баш постати ни АнтиСрбија. Та њена тежња да постане АнтиСрбија, највише и најбоље сведочи о њеном несумњиво и српском карактеру током историје.**

Ствари су биле сазреле за раздвајање Србије и Црне Горе, али већина људи у обе државе није очекивала да Црна Гора постане АнтиСрбија, што се на идеолошкој равни десило или боље речено још увек се дешава. Црна Гора је веома слична Србији, скоро па пресликана, иако има неких особености. Црна Гора није исто што и Србија, али не мора баш постати ни АнтиСрбија

У мору информација око годишњице референдума, “запала ми је за око” изјава шовинисте и редитеља Данила Маруновића **“Ништа слађе нема него их, те и такве АнтиЦрногорце (Србе, унионисте, оне који су гласали за заједничку државу са Србијом) наћераш да славе и 21. мај и 13. јул и све оно против чега су се борили и они и њихови очеви и ђедови и дух којим су васпитавани, када их наћераш да славе датуме који су овде уклесани у камен и који ће заувјек остати.”**(8)

Овај шовинизам и патологија су у основи антисрпског црногорства и представљају се као европска, грађанска и мултикултурална идеологија. Узгред буди речено, РТС је у филму интервјуисао антисрпског Црногорца Дарка Шуковића, тровача црногорске медијске сцене и власника АнтенеМ. Можда и није толико лоше да један такав тип “саспе у лице” србијанским незналицама сопствене историје своје историјске фалсификате?! То је једини начин да се многи Срби идеолошки “отрезне”. Краљ Никола и Његош нису знали ко су и шта су, па ће сада Дарко Шуковић да нам објасни ко су Црногорци и шта је Црна Гора. Шуковић је мајстор идентитетске манипулације и конфабулације. Идентитетска мафија у дословном смислу те речи. Ко не верује аутору овог текста, нек прочита причу

Пише: Петар Гордић
понедељак, 20 јул 2026 08:58

историчара Ђорђија Бојанића
Његош по други пут међу Црногорцима
, да му се разбистри
(9)

Да Његош данас “бане” у ову Црну Гору, ојаду би се забавио, буквално би га ухапсили и осудили јер је против државе.

Аргументи у прилог филма или “вода неподношљивог сећана”

Најпре да кажем да немам никакве, ни идејне ни интересне, везе са *Центром за друштвену стабилност*

. Иако на њиховом сајту пише да су настали 2004. године, насумичним прегледом сајта види се да су они каснији, СНС, пројекат. Снимили су неке пропагандне филмове, а видим да је у том центру запослен Небојша Оберкенежев, једна од првих “медијских палица” СНС-а у последње време. Довољне су те две чињенице да ме одбију од тог субјекта. СНС је направио неколико организација и института да промовишу њихове наративе. То раде велике партије у свим демократијама. Србија под влашћу СНС-а није демократија, али СНС јесте велика, интересна, не и идејна, партија.

У овом тексту анализирам филм и идеје презентоване у њему, позадинску причу о демократији и владајућој партији остављам по страни. **Можемо да расправљамо о предностима и недостацима филма, али он је солидан и у служби је српских националних интереса. Учествујемо у културном рату у глобалним, али и у регионалним односима. Све што јача нашу српску позицију у том рату, са моје тачке гледишта, је добродошло. Услов је да производ задовољава неке минималне стандарде, да није у маниру Војислава Шешеља и Драгана Вучићевића, а овај филм није прешао ту границу.**

На унутрашњем плану ћемо се борити, на спољашњем плану треба да наступамо јединствено. Не води се борба против власти у Србији “руку под руку” са суседима и непријатељима, то морамо научити.

Прво, већ сам истакао да су помињање демографског бума након италијанске окупације Цетиња и “конзумирање молдавске држављанке” срамотни и лоши. Истицање таквих ствари је разумљиво за неке нижеразредне, кафанске или “твитер” расправе. Документарни филм је као историјски извор озбиљнији жанр, не би требао да потенцира такве “аргументе”. Са друге стране, већина људи, текстова и емисија са стране новоцрногорског (титогорског) идентитета потенцирају наратив о “празним историјским интервалима Срба и шетању опанака”. Османлије су држале Србију под окупацијом

Пише: Петар Гордић
понедељак, 20 јул 2026 08:58

вековима и “конзумирали српске снајке” док су домаћини “шетали опанке око куће”. То не тврде само докони људи на порталима или у кафанама, него и новоцрногорска елита.

У току еуфорије око прославе референдума, професор права и председник удружења правника ЦГ Бранислав Радуловић рекао је следеће “Црногорци нису шетали опанке, немојте да нас дирате” (10). Он је то, будимо поштени, изрекао коментаришући овај филм и део који говори о Цетињу, што је битно за разумевање феномена вређања. Потребан је окидач, нешто што рађа фрустрацију. Није оправдање за ауторе филма, али к

ад вам неко деценијама понавља да сте “опанкошетачи”, можда није згорег да му “одбрусите” како је он “копиле”! Можда је неко од аутора филма хтео да узврати том наративу и “зацепи губицу” идеолозима новоцрногорства, који су се много занели у свом антисрпству. Зашто би већи снисходио мањем и стално се повлачио? Овај филм није ни научни рад, нити некаква строга историографска документаристика, већ пропагандни и комерцијални садржај за широке народне масе. Иако би га аутор овог текста урадио много боље, не треба га мерити неким високим стандардима.

Ми Срби морамо коначно да научимо да живимо у хиперпостмодерном свету и свету пост-истине и да су нас комунистичка Брозомора, али и православна вера предуго заваравале, анестезирале и успављивале

Ми Срби морамо коначно да научимо да живимо у хиперпостмодерном свету и свету пост-истине и да су нас комунистичка Брозомора, али и православна вера предуго заваравале, анестезирале и успављивале. Треба усвојити начело реципроцитета “поштуј свакога онолико колико он тебе поштује, ко тебе каменом, ти њега (гађај) са два”. Ко хоће нормалан дијалог - хоће, ко неће, третирај га као и он тебе. Треба задржати достојанство, али то не значи бити увек и слепо пристојан и изнад ситуације. Некад треба ударити “испод појаса”!

Долазимо до *другог аргумента* у прилог филма. Да ли је *Агенција за аудиовизуелне медијске услуге ЦГ* казнила медије који промовишу новоцрногорски (титогорски) шовинизам према српском народу и користе изразе - Црква Србије (*АнтенaМ*), Светосавска секта (*АктуелноME*)

Пише: Петар Гордић

понедељак, 20 јул 2026 08:58

) и “треба поништити такозвани Темељни уговор државе и СПЦ” и “чекаћемо другу прилику да се коначно ријешимо СПЦ”

(Аналитика и *Cafe del Montenegro (CDM)*)

? Или горе поменуте изразе “опанкошетачи и празни историјски интервали”? Безброј је таквих свађалачких, увредљивих и шовинистичких садржаја у медијском простору ЦГ, они су тамо мејнстрим, неизоставни део свакодневног информисања и анализирања друштвене ситуације. Креирања наратива. Отворено и дрско “пљување” по Србима, Србији и српству је дозвољено и нормализовано, а кад неко доведе у питање новоцрногорске вредности, тезе и наративе, који су махом на антисрпском таласу, онда је то светогрђе и треба га казнити и забранити. Је ли поменута агенција казнила медије и ауторефилма

Свједок божије љубави

, који је емитован 2020. године, о коме смо писали овде

(11)

. Кажњавање медија због приказивања филма о референдуму је пре казна за вербални деликт и освета новоцрногорске државе, него поштовање закона. Дуго година сам робовао уверењу да на фин и цивилизован начин треба разговарати са комшијама о проблемима. Ако сте фини преко сваке мере, а живите међу насилницима и битангама, онда вам се то обије о главу. Ако је понављање мајка знања, онда је реципроцитет мајка постојања. Свакоме треба узвратити истом мером!

Референдум о независности Црне Горе у реалности и на филму, или како је „Машан преломио“

Пише: Петар Гордић

понедељак, 20 јул 2026 08:58

Пише: Петар Гордић
понедељак, 20 јул 2026 08:58

Пише: Петар Гордић

понедељак, 20 јул 2026 08:58

<https://www.balkaninsight.com/en/article/serbia-orthodox-pope-2023-07-20>